

Akdeniz: Yerküremizin Yaralarının ve Umutlarının Simgesi

Prens II. Albert*

Küresel ısınma, biyolojik çeşitliliğin endişe verici kaybı ve tatlı su kaynaklarının bölgede giderek azalması, bugün, Akdeniz'in çevresel geleceğini belirleyen temel sorunları oluşturuyor. Bu üç temel sorun, aynı zamanda, benim, hem bir ülke lideri olarak hem de vakfım adına, çevresel eylemlerime yön veren unsurlar.

Son yıllarda yoğun kentleşme, kaynakların aşırı kullanımı, su rejimlerinin değişmesi, doğaya bırakılan istilacı türlerin yayılması, deniz taşımacılığının artışı ve kirliliğin katlanarak çoğalması, Akdeniz'de yaşayan pek çok türün yaşamını etkilediği gibi bölgedeki hassas dengeyi de tehlikeye sokuyor.

Hepimizin faydalandığı ve tüm insanlığın malı olan doğal kaynakların geri dönülemez bir şekilde yok olmasının manevi etkilerinin yanı sıra, bu yok oluş çok ciddi ekonomik sonuçlara da sebep oluyor. Biyolojik çeşitlilik, turizm sektöründe olduğu gibi sadece insanlara has faaliyetlere hizmet eden bir kaynak değil, aynı zamanda özellikle sağlık ve biyo-teknoloji sektörlerinde gerçekleştirilen pek çok yenilik için hayati önemde. Biyolojik çeşitlilik, yeniliğin ve gelişimin ivmesini de belirlemekte.

Ne yazık ki insanlık, kısa vadeli çıkarları doğrultusunda, çevreye verilen zararı hesaba katmadan düşük maliyetli araçlarla doğanın bizlere sunduğu nimetlerden sorumsuzca faydalanmaya çalışıyor. Fakat çevreye verilen zararlar maliyetin içine dahil edildiğinde, bu fayda sürdürülebilir teknolojilerin sağlayabileceğinden çok daha az ki, bunun en güzel örneği balık türlerinin en bol olduğu alanlarda sorumsuzca yapılan balıkçılık faaliyetleri. Trol ağları, genellikle yumurta bırakılan deniz yataklarını yok ediyor. Bu konuda en simgesel ve çarpıcı örnek, ton balıklarının bütün beslenme zincirine zarar verecek şekilde avlanması.

Bugün, Akdeniz'in etrafındaki yaklaşık 30 milyon insan içme suyundan faydalanamıyor. Hatta bazı ülkelerde, nüfusun yüzde 70'inin hiçbir su arıtma sistemine erişimi yok. Akdeniz ayrıca her yıl 60,000 ton deterjana, 100 ton cıvaya ve 12,000 ton fenola maruz kalmakta.

Öte yandan, bu çevresel tehlikeler, bölgedeki jeopolitik istikrarsızlığın ve gerilimin temel sebebi. İnsan faaliyetlerinden kaynaklanan çevresel zararların geri dönülemez bir aşamaya henüz ulaşmadığı düşünülürse, çözüm için etkin adımların atılmasının yalnızca imkânsız değil, daha önemlisi gerekli olduğu aşikar.

Akdeniz'de, her yerde olduğu gibi, doğaya verilen bu zarar, ekonomik değerinin miktarının önemli olduğu bir sisteme dayalı kalkınma modelinin sonucu. Zımni ya da müzakere edilmiş her iktisadi sistem siyasi tercihlerin bir sonucudur ve her zaman değişen şartlar altında eleştirilmeye ve değiştirilmeye tabidir.

Bu bağlamda Akdeniz'i kurtarmak ve bölgenin hassas dengesini korumak için yapabileceğimiz pek çok şey var. Gerçekleştirilen faaliyetler arasında yer alan, Birleşmiş Milletlerin yetkisinde yürütülen, özellikle 1992'de Rio'da gerçekleştirilen Dünya Zirvesinin ivme kazandırdığı uluslararası müzakerelere değinmek istiyorum. Son 20 yılda, bu

uluslararası çaba ve girişimler, takdire şayan önemli ilerlemeleri de beraberinde getirdi. Fakat bu göz ardı edilemez ilerlemelere rağmen ve uluslararası çabaların gerçekten bağlayıcılığı olan, insanları gezegenimizin ihtiyaçları doğrultusunda harekete yönlendirecek deklarasyonlar üretmekte zorlandı. Bütün bu eylemler Akdeniz ve dünya üzerindeki diğer hassas bölgeler için yetersiz koruma araçları sağlamaktan öteye gidemedi.

Neticede, Akdeniz'i korumak için farklı, yerel gerçekliklere dayanan ve bu soruna dahil olan bütün tarafların işbirliğini sağlayan çevre siyaseti araçlarına ihtiyacımız var. Bu yönde halihazırda geliştirilen araçlar çok küçük olsa da, gerçek bir ilerleme sağlanabileceğini şimdiden kanıtlamış durumda.

Bizleri bekleyen en önemli zorluk, gerileyen bir ekonomi modelini yenisiyle değiştirebilmektir. Bu büyük çaba gerektiren bir değişimdir ve bizim ivedi çıkarlarımıza hizmet etmese de yaklaşan tehlikelerin önünü alabilmek için önemlidir. Bu sebeple, kar ya da rahatlık arayışından farklı sebeplerle motive olmalı ve harekete geçmeliyiz.

Bu dayanışma gerekliliği aynı zamanda uluslararası işbirliği için de geçerli. Aslında, çevresel sorunlar nesiller arasında zaman aşırı bir dayanışma sağlamasının yanı sıra, dünya üzerinde ya da bölgemizde, kısacası aynı çevrede yaşayan insanlar arasında da coğrafi bir dayanışmayı gerektiriyor.

İşte bu sebeple Monako Prensiği, kalkınma yardımlarını uluslararası faaliyetlerinde bir öncelik olarak belirledi ve bu doğrultuda özellikle Güney Akdeniz'de bulunan, gelişmekte olan pek çok ülke ile ortaklıkları bulunmakta. Bizler, müşterek bir küresel gelişme olmaksızın sürdürülebilir bir sonuca varılamayacağımızı biliyoruz.

Eğer Akdeniz kirlenmeye ve çölleşmeye terk edilirse, sadece sağlıksız sular, verimsiz balıkçılık ve tek boyutlu ekonomilerin sebep olduğu doğrudan zararlar sebebiyle değil, aynı zamanda yoğun ve farklı bir nüfusa sahip olan bu çok hassas bölgedeki doğal kaynakların yok olmasının getirdiği jeopolitik sonuçlar nedeni ile de, en başta çocuklarımızın hayatı tehlikede olacak.

İşte bu sebeplerle, kanaatimce, bölgedeki tehlikelerin, dengesizliklerin ve uçurumların değerlendirilmesi, özellikle çevre konularında, zorunluluk arz eden bir dayanışma görevinin kabulünü sağlayacaktır. Ben de bu dayanışma adına, elimdeki her imkanı kullanarak faaliyetlerde bulunuyorum.

***Monako Prensi II. Albert. Bu makalenin orijinal metni Turkish Policy Quarterly Yaz 2012 sayısında yayınlanmıştır. Daha fazla bilgi için lütfen www.turkishpolicy.com sitesini ziyaret ediniz.**